

Achtergrondinformatie

De Gouden Eeuw

Nederland is een klein vlekje op de kaart. Dat het toch een belangrijke rol in de wereldgeschiedenis heeft gespeeld, dankt het aan zijn aardrijkskundige ligging. Grote rivieren monden hier uit in de zee waardoor het land een knooppunt van handelsverkeer werd. Amsterdam neemt binnen Nederland al van oudsher een bijzondere positie in. Gelegen in de machtige provincie Holland, ontwikkelde de stad zich tot een knooppunt van handels- en politieke lijnen.

Hieronder volgt achtergrondinformatie over verschillende gebeurtenissen en personen die een grote rol hebben gespeeld tijdens de Gouden Eeuw in de Nederlanden. Onderwerpen die besproken worden:

1. De onafhankelijkheidsstrijd; de 80-jarige oorlog (1568-1648)
2. De VOC
3. De stad Amsterdam in de Gouden Eeuw

1. De onafhankelijkheidsstrijd; de 80-jarige oorlog (1568-1648)

Grootste stad

Door de economische bloei groeide Amsterdam uit tot de grootste stad van Holland. Het aantal inwoners bedroeg ongeveer dertigduizend. Door kaarten uit de zestiende eeuw kunnen we ons een beeld vormen van de stad. Het IJ was nog een zeearm van de Zuiderzee, met daarin een haven die in verbinding stond met het Damrak. De zeeschepen konden de stad binnenvaren tot de huidige Dam.

De Dam was bebouwd met huisjes en een oud, gotisch raadhuis. De Nieuwe kerk was omringd door huizen. De stadsgrenzen werden gevormd door de Singel aan de westzijde en de Kloveniersburgwal aan de oostkant.

De Republiek

De hervorming trok door Europa en bracht ook Amsterdam in beroering. Lange tijd bleef Amsterdam aan katholieke zijde, maar uiteindelijk overwon het protestantisme in 1578. Dit wordt de Alteratie genoemd. Uit deze tijd stammen de schuilkerken voor katholieken, zoals in het Begijnhof. Tussen 1535 en 1578 kwam de groei van de stad tot stilstand door godsdienstige twisten. De eerste was het Wederdopersoproer; christenen die meenden dat de christelijke gelijkheid ook in de maatschappij werkelijkheid moest worden.

Een door hen georganiseerde demonstratie, naakt op de Dam, werd hard afgestraft. De demonstranten werden gruwelijk verminkt en vermoord. De stedelijke overheid, die deze hervormingsactiviteiten een tijd had getolereerd, werd vervangen door een strenger bewind.

De Tachtigjarige oorlog

De eenheid van de Nederlanden werd door de godsdienststrijd te niet gedaan. Door erfenis was Filips II, de zoon van Karel V, koning van Spanje geworden. Van daaruit bestreed hij de Hervorming in de Nederlanden. De Nederlanders kwamen tegen hem in opstand. Ze wilden hun vrijheden behouden en waren niet gediend van geloofsvervolging. Prins Willem van Oranje werd leider van de opstandelingen. In 1572 koos Holland de kant van de prins. Alleen Amsterdam bleef trouw aan het Spaanse bewind. Na de Spaanse overwinning op Haarlem, die met hulp van de Amsterdammers tot stand kwam, keerden de kansen. De Spanjaarden werden teruggeslagen en de Geuzenvloot versloeg de Amsterdammers.

Amsterdam was nu geïsoleerd maar sloot in 1578 vrede met de rest van Nederland. Enkele maanden later werd de stadsregering vervangen door protestanten en partijgangers van de prins.

Zeven gewesten

In 1579 vielen de Nederlanden definitief uiteen in de Unies van Utrecht en Atrecht. De Unie van Utrecht, waarvan zeven gewesten deel uitmaakten, bleef in oorlog met de Spaanse koning. In 1648 sloten zij uiteindelijk de vrede van Munster. Hiermee kwam een eind aan de 80-jarige oorlog. De zeven gewesten, die het begin waren van het tegenwoordige Nederland, werden De Republiek genoemd. Zij vormden een losse statenbond. Stadhouder Willem van Oranje zetelde in Den Haag. Hij was militair leider van de hele Unie. Amsterdam lag weliswaar buiten het politieke machtscentrum, maar doordat de invloed in de Republiek evenredig was aan de financiële bijdrage die een stad of gewest leverde, kon Amsterdam veel invloed uitoefenen.

De Republiek was geen democratie, maar ook geen absolute monarchie, zoals de meeste omringende landen. Overgeleverde middeleeuwse rechten en de belangen van de handel stimuleerden een zekere vrijheid en tolerantie.

Achtergrondinformatie

2. De VOC

Vanuit Amsterdam werden de eerste tochten naar Indië ondernomen. Deze waren een gigantisch succes; ze leverden de aandeelhouders maar liefst 400% winst op. Aangespoord door deze resultaten maakte men overal in het land aanstalten om schepen naar Indië te sturen. In 1602 ontstond uit al die versnipperde initiatieven de Verenigde Oost-Indische Compagnie, de VOC. Amsterdam nam meer dan de helft van het kapitaal in de nieuwe onderneming voor zijn rekening. Hoewel Amsterdam niet de helft van het aantal bewindhebbers mocht leveren uit angst voor overheersing, was de stad uiteraard zeer machtig in deze organisatie. Bij de oprichting van de VOC waren overigens niet alleen rijke kooplieden betrokken. Ook de burgerij investeerde in het project. In enkele jaren voltrok zich een proces dat zou leiden tot de bloei van de Gouden Eeuw.

De Verenigde Oost-Indische Compagnie werd opgericht in 1602 met het doel schepen naar Azië te sturen om peper en specerijen te kopen. Er werden zes kamers (vestigingen) opgericht in Amsterdam, Zeeland, Rotterdam, Delft, Hoorn en Enkhuizen met ieder een eigen college van directeuren, die bewindhebbers werden genoemd. Het hoofdbestuur bestond uit directieleden van de zes kamers, 'de Heren Zeventien'.

De VOC groeide uit tot een multinational met vestigingen in een tiental Aziatische landen. Halverwege de 18de eeuw had de compagnie 25.000 man in dienst waarvan circa 3000 in Nederland. De compagnie bouwde haar eigen schepen, ongeveer 1500 in totaal, die samen goed waren voor circa 5000 afvaarten naar Azië. Daar werd een netwerk van handelsnederzettingen (factorijen) opgericht, van de Perzische Golf tot de Chinese Zee. Na 200 jaar glorie tijd ging de VOC ten onder aan slecht bestuur, corruptie en schulden. Op 31 december 1799 werd de VOC officieel opgeheven.

3. De stad Amsterdam in de Gouden Eeuw

De zeventiende eeuw was de glorie tijd van Amsterdam. Rijkdom, macht, cultuur en verdraagzaamheid floreerden in de stad.

Grachtengordel

In de zeventiende eeuw bouwde Amsterdam de beroemde grachtengordel. De stad Amsterdam had de vorm van de letter U. In het eerste uitbreidingsplan werden er vier halve cirkels om die U getrokken; het idee was dat dit de nieuwe grachten zouden worden. De Heren-, Keizers-, Prinsen- en Singelgracht werden tussen 1611 en 1685 aangelegd.

Ze werden tegelijkertijd aangelegd, zodat de zijstraten goed op elkaar zouden aansluiten. In 1685 begon men weer te graven, waarna de Nieuwe Heren-, Nieuwe Keizers-, Nieuwe Prinsen- en Nieuwe Singelgracht erbij kwamen. Grote herenhuizen werden gebouwd langs de grachten, anders dan in andere oude stadskernen in Nederland. De overheid stimuleerde deze hoogbouw sterk omdat dit het aanzien van de stad zou verhogen. Ook werden twee grote kerken gebouwd; de Zuiderkerk en de Westerkerk. Bovendien brandde het gotische raadhuis in 1652 af en het huidige stadhuis werd gebouwd. De Plaetse, ofwel de huidige Dam, werd flink vergroot. De stad trouwens ook; tegen het jaar 1700 woonden er ongeveer 200.000 mensen!

Cultuur

In deze tijd bruisde Amsterdam ook van de culturele activiteiten. Bredero, Vondel en P.C. Hoofthoff dichtten er hun beroemde werken. Vermeer, Rembrandt en hun leerlingen hadden er hun werkplaats. En filosofen als Spinoza en Descartes zetten er hun gedachten op papier.

Andere kant van de medaille

Niet alles was rozengeur en maneschijn in roerig 17e-eeuws Amsterdam. Johan de Witt studeerde rechten, wiskunde en wijsbegeerte. Hij was waarschijnlijk de grootste staatsman van de Gouden Eeuw.

Als raadspensionaris van het belangrijkste gewest Holland gaf hij 19 jaar krachtig en rechtvaardig leiding aan de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Zijn succes wekte echter de jaloezie op van andere regenten. Zij zetten het volk op tegen de raadspensionaris en zijn broer. Dit had tot gruwelijk resultaat dat Johan en Cornelis de Witt werden gelyncht. Een zwarte bladzijde in een gouden tijd....

Wist je dat...

- Alle taferelen gebaseerd zijn op schilderwerken van Nederlandse meesters?
- De straatsteentjes waar jullie overheen lopen originele straatsteentjes zijn uit de 17e eeuw? Het zijn er meer dan 1000 en ze worden kinderhoofdjes genoemd.
- De gracht in dat gedeelte waarschijnlijk de schoonste gracht van Amsterdam is? De gracht bevat 7.500 liter water en wordt continue gefilterd door een filterinstallatie!

Achtergrondinformatie

Kunst

In Madame Tussauds staat een gedeelte geheel in het teken van kunst. Je ziet belangrijke figuren uit de kunstwereld van Nederland uit de 17e, 19e en 20e eeuw, maar bijvoorbeeld ook Salvador Dalí en Pablo Picasso hebben hun eigen beeld. Hieronder volgen een paar wetenswaardigheden over enkele schilders door de eeuwen heen.

De kunstenaars die in het kort besproken worden zijn:

- Rembrandt van Rijn
- Vincent van Gogh
- Piet Mondriaan
- Herman Brood
- Salvador Dalí
- Pablo Picasso

Rembrandt van Rijn (1606-1669)

Rembrandt Harmenszoon van Rijn werd op 15 juli 1606 als zoon van een molenaar geboren in Leiden. Ondanks het feit dat Rembrandt uit een eenvoudige familie kwam, droegen zijn ouders er zorg voor dat hij een goede opleiding volgde. Al op 14-jarige leeftijd ging hij naar de universiteit in Leiden, maar de opleiding interesseerde hem niet genoeg. Hij ging kunst studeren in Amsterdam. Na zijn studie keerde hij terug naar Leiden, waar hij op 22-jarige leeftijd al zijn eerste leerling kreeg: Gerrit Dou. In 1634 woonde Rembrandt weer in Amsterdam en trouwde met Saskia van Uylenburgh. Door dit huwelijk kwam zijn carrière goed van de grond. Saskia, een nicht van een succesvolle kunsthandelaar, bracht hem in contact met de rijke bovenlaag van Amsterdam die graag portretten van zichzelf liet maken. In tegenstelling tot zijn carrière ging het met het persoonlijke leven van Rembrandt een stuk minder goed. Tussen 1635 en 1641 kregen Saskia en Rembrandt vier kinderen, maar alleen de jongste, Titus, bleef in leven.

Saskia overleed in 1642. Rembrandt kreeg na haar dood een relatie met Hendrickje Stoffels die al vanaf 1642 als huishoudster voor hem werkte. Zij stond vaak model voor zijn schilderijen. In 1656 was Rembrandt genoodzaakt zichzelf failliet te verklaren. De zaken als schilder, leraar en kunsthandelaar gingen nog steeds erg goed, maar Rembrandt leefde ver boven zijn budget.

Gelukkig beïnvloedden de tegenslagen Rembrandt's werk niet, maar het bleef hem tegenzitten. In 1663 overleed zijn geliefde Hendrickje Stoffels, waarna zijn enige zoon Titus in 1668 stierf. Na een turbulent leven, met veel hoogte- en dieptepunten, is hij zelf 11 maanden na zijn zoon gestorven op 4 oktober 1669 in Amsterdam. Zijn laatste woning had hij aan de Rozengracht 184. Hij werd begraven in de Westerkerk.

Wist je dat...

- Rembrandt het liefst zelfportretten of portretten van bekenden en familieleden schilderde?
- Rembrandt heel veel van honden hield, die dan ook vaak te zien zijn op zijn werken?
- Rembrandt meer dan 500 schilderijen in zijn leven heeft geschilderd en daar goed voor betaald kreeg? Toch had hij nooit voldoende geld, omdat hij een gat in zijn hand had!

Vincent van Gogh (1853-1890)

Vincent van Gogh wordt op 30 maart 1853 te Zundert in Noord-Brabant geboren. In 1873 vertrekt hij naar Londen om daar te werken voor een kunsthandelaar uit Den Haag. Hier ontmoet hij een vrouw, maar deze relatie loopt stuk. Wanneer hij teruggekeerd is in Nederland besluit hij te leren voor dominee van het protestantse geloof. Zijn superieuren vinden echter dat hij te fanatiek is en aan het eind van 1879 is deze Carrière afgelopen.

In 1880 neemt Vincent een ingrijpend besluit over zijn loopbaan. Hij wil schilder worden. Zijn broer Theo, een kunstenaar die in Parijs woont, wil hem financieel steunen. Pas op 27-jarige leeftijd wijdde hij zich dus definitief aan de schilderkunst. Hij werkte in Den Haag, de Borinage, Brabant, Drenthe en Antwerpen. In 1886 vertrok hij naar Parijs, waar zijn werk onder invloed van de Franse neo - impressionisten veranderde. In 1888 ging hij naar Zuid-Frankrijk, waar hij in Arles en Saint-Remy werkte. In deze tijd voltooide hij ontzettend veel werken, zoals de zeer bekende Zonnebloemserie. Ook kreeg hij zijn eerste aanval van waanzin; tijdens een bezoek aan zijn goede vriend Gauguin sneed hij bij zichzelf een oor af.

Achtergrondinformatie

Op 20 mei 1890 vertrok hij naar Auvers-sur-Oise, waar zijn leven op 29 juli door zelfmoord een tragisch einde vond. Op de begrafenis was zijn doodskist bedekt met zonnebloemen. Tijdens zijn korte en turbulente leven heeft Vincent van Gogh maar één schilderij verkocht; deze verkocht hij vier maanden voor zijn dood voor 400 francs.

Zijn leven wordt gekenmerkt door vele mislukkingen; in de liefde, in zijn verschillende loopbanen en in de verkoop van zijn werk.

Wist je dat...

- van Gogh veel brieven naar familie en vrienden heeft geschreven? Door deze brieven hebben we tegenwoordig een goed inzicht in zijn gevoelens en belevenissen gekregen.
- van Gogh pas op zijn 27ste zijn artistiek talent ging ontwikkelen?
- van Gogh hierna obsessief te werk ging en daarom een enorm grote erfenis heeft achtergelaten aan meesterwerken?
- van Gogh vlak voor zijn dood in gezelschap was van de belangrijkste persoon in zijn leven, zijn broer Theo?

Piet Mondriaan (1872-1944)

Pieter Cornelis Mondriaan is op 7 maart 1872 in Amersfoort geboren. Al op 14-jarige leeftijd was hij geïnteresseerd in kunst. Hij kreeg les van zijn oom, de schilder Frits Mondriaan. Piet Mondriaan besloot schilder te worden en schreef zich in 1892 in bij de kunstacademie in Amsterdam. Hij verdiende zijn geld met het maken van portretten en andere opdrachten. Zijn eerste tentoonstelling werd gehouden bij galerie 'Arti et Amicitiae'.

Mondriaan was als Nederlandse schilder één van de grote pioniers van de abstracte schilderkunst. In zijn beginperiode schilderde hij voornamelijk landschappen in de trant van de Haagse en de Amsterdamse School. Nadien kwam hij tot een meer persoonlijke stijl. Nadat Mondriaan in Amsterdam kennis had kunnen maken met het werk van de Franse kubisten, vertrok hij in 1911 naar Parijs, waar hij mede door contacten met Picasso, Braque en Léger zijn eerder begonnen ontwikkeling naar abstractie voortzette. In 1914 keerde Mondriaan terug naar Nederland, omdat zijn vader ziek was. Door het uitbreken van WO I was hij genoodzaakt daar te blijven.

In deze tijd ontstond zijn eerste abstracte schilderij, gebaseerd op lineaire en geometrische elementen. Ook richtte hij samen met vriend Theo van Doesburg het tijdschrift De Stijl op. Voor De Stijl leverde hij vele theoretische bijdragen, onder andere over de stad en de architectuur. Na omzwervingen naar Parijs en Londen besloot Piet Mondriaan zich op 68-jarige leeftijd in New York te vestigen.

Op 1 februari 1944, toen hij 72 jaar oud was, is hij gestorven aan een longontsteking in het Murray Hospital. Hij ligt begraven op de begraafplaats Cypress Hill in Brooklyn. Zijn laatste schilderij 'Victory Boogie Woogie' heeft hij nooit af kunnen maken.

Wist je dat...

- Mondriaan 3 lievelingskleuren had, te weten rood, geel en blauw? Deze kleuren komen ook heel vaak terug in zijn werken.
- Mondriaan als jonge jongen begonnen is met het schilderen van bomen, slootjes, molens en huizen?
- Mondriaan in 1889 een diploma voor de bevoegdheid van tekenleraar ontving?

Herman Brood (1946 - 2001)

Hermanus Brood was een Nederlands zanger, kunstschilder, pianist, acteur en dichter. Hij onderscheidde zich door zijn muzikale diversiteit en herkenbare zangstem. Hij speelde een tijd in de bluesband Cuby and the Blizzards. In 1976 verliet hij deze band en richtte zijn eigen formatie op: "Herman Brood and His Wild Romance". Brood werd gezien als de Nederlandse belichaming van het zogenaamde seks, drugs en rock-'n-roll.

Al op jonge leeftijd raakte hij verslaafd. Hij heeft verscheidene pogingen ondernomen om af te kicken, maar deze pogingen hebben geen succes gehad. Uiteindelijk pleegde Brood in 2001 zelfmoord door van het dak van het Amsterdamse Hilton hotel te springen.

Na Broods overlijden was in 2002 in het Cobra-museum in Amstelveen een eerste overzichtstentoonstelling van zijn werk te zien, met daarnaast foto's, gemaakt door zijn vriend, de fotograaf Anton Corbijn. Eerder was het werk van Brood museaal nooit erkend. Er waren echter wel veel liefhebbers en zijn schilderwerk werd goed verkocht.

Achtergrondinformatie

In december 2005 werd in Wageningen een Herman Brood museum geopend. Het museum beschikt over de grootste collectie originele schilderijen, zeefdrukken en tekeningen.

Wist je dat...

- Herman Brood kleurenblind was?
- Herman Brood tijdens zijn sprong een briefje in zijn broekzak had met de tekst: "Maak er nog een groot feest van"?
- Er in Zwolle in 2004 een wandel- en steproute is geopend over Herman Brood?

Salvador Dalí (1904-1989)

Salvador Felipe Jacinto Dalí i Domenech werd op 11 mei 1904 geboren in Figueres, een klein dorpje in Spanje aan de voet van de Pyreneeën. Al op jonge leeftijd was Dalí geïnteresseerd in kunst, zijn ouders bouwden voor hem zijn eerste atelier. Om zijn artistieke talenten te stroomlijnen ging Dalí naar de San Fernando Kunstacademie in Madrid.

Zijn eerste bekendheid kreeg hij door zijn eerste tentoonstelling die in 1925 in Barcelona gehouden werd. Internationale faam verwierf hij toen drie van zijn schilderijen tentoongesteld werden tijdens de International Exhibition in Pittsburg in 1928. Een jaar later vertrok Dalí naar Parijs om zijn kunsten verder te ontwikkelen. In datzelfde jaar ontmoette hij Gala Eluard, de vrouw van de Franse dichter Paul Eluard. Uiteindelijk werd Gala Dalí's minnares, muze, manager en bron van inspiratie voor vele werken. Dalí en Gala besloten te trouwen.

Na het uitbreken van WO II besloten ze samen naar Amerika te vluchten. Dalí's internationale bekendheid leek alleen maar te groeien. Niet alleen gebruikte hij zijn talenten voor het maken van surrealistische schilderijen, maar hij illustreerde ook boeken, ontwierp sieraden en kleding, hield zich bezig met decorbouw en werkte als interieur stylist. Bovendien schreef hij vele gedichten, fictieve verhalen en zijn controversiële autobiografie: "Het geheime leven van Salvador Dalí".

In 1982 overleed Gala. Op 23 januari 1989 overleed Salvador Dalí aan hartproblemen in een ziekenhuis in Figueres, in Spanje.

Wist je dat...

- Salvador Dalí dezelfde naam als zijn oudere broer heeft? Deze jongen overleed vlak voor de geboorte van de schilder.
- Dalí het wereldberoemde Spaanse museum Teatro Museo zelf heeft ontworpen en opgericht? Dit museum wordt de kathedraal van het surrealisme genoemd.
- De schilderskunst van Dalí als kenmerk heeft dat zijn merkwaardige voorstellingen nauwkeurig realistisch werden geschilderd? Dubbelbeelden en beeldrijm spelen een grote rol; mieren kunnen bijvoorbeeld even groot zijn als mensen!

Pablo Picasso (1881-1973)

Op 25 oktober 1881 werd Pablo Ruiz Picasso geboren op Plaza de la Merced in de Spaanse stad Malaga. Picasso's vader, Jose Ruiz Blasco, was ook een kunstenaar; stillevens van dood wild en bosjes seringbloesem waren zijn specialiteit. Echter, om rond te kunnen komen gaf hij tekenles en was hij curator van het plaatselijke museum. Zowel Don José als Picasso's moeder, Maria Picasso Lopez, moedigden de artistieke ambities van hun zoon aan, toen hij al zeer jong bijzonder getalenteerd bleek te zijn.

Picasso wilde niets anders dan schilderen en ging alleen naar school als hij één van zijn vaders duiven en wat kwasten mee mocht nemen! Don José stimuleerde Picasso om volgens de academische regels te tekenen. In 1895 verhuisde de familie naar Barcelona, in die tijd een literair en artistiek centrum dat ontvankelijk was voor de ideeën van de Europese avant-garde. Hoewel hij terecht kwam in de hogere klassen van de kunstacademie 'La Lonja' en een serie traditionele portretten en grote figuren composities creëerde, brak Picasso al snel met de academische traditie. Ondanks de mogelijkheden in Barcelona moest elke kunstenaar die hogerop wilde Parijs bezoeken, rond de eeuwwisseling het culturele middelpunt van de avant-garde. Picasso ging er in 1900 naartoe en leefde drie jaar lang afwisselend in Parijs en Barcelona.

Picasso produceerde gedurende zijn leven een enorme hoeveelheid kunstwerken. Men zei dat hij in zijn jonge jaren in Parijs wel drie doeken per dag schilderde. Zeker is dat hij zijn hele leven zeer snel kon werken.

Achtergrondinformatie

Picasso was één van de bekendste Spaanse kunstschilders. Behalve kunstschilder was Picasso ook tekenaar, beeldhouwer, grafisch kunstenaar en keramist van de moderne kunst.

Wist je dat...

- Picasso's doopnaam 23 woorden heeft?
- Picasso werd gedoopt Pablo Diego José Francisco de Paula Juan Nepomuceno María de los Remedios Cipriano de la Santísima Trinidad Martyr Patricio Clito Ruíz y Picasso.
- toen Picasso geboren werd, de vroedvrouw dacht dat hij dood was? Dat bleek dus niet zo te zijn...!
- het eerste woord wat Picasso kon zeggen was: "Potlood"?
- Picasso al op de jonge leeftijd van 9 jaar zijn eerste schilderij, genaamd "Le picador" heeft voltooid?

Koningshuis

Geschiedenis

Het Nederlandse Koninklijk Huis is het Huis Oranje-Nassau. De geschiedenis van dit Huis is sinds de vijftiende eeuw nauw verbonden met die van Nederland. Vanaf die tijd leveren de Oranjes als stadhouders, koningen en koninginnen een belangrijke bijdrage aan het bestuur van ons land.

Oranje en Nassau

De band tussen het Huis Nassau en Nederland ontstaat in 1403. Graaf Engelbrecht I van Nassau trouwt in dat jaar met Johanna van Polanen, vrouwe van Breda. Door hun groeiend familiebezit behoren de Bredase Nassaus al snel tot de hoogste edelen van ons land. Zij krijgen ook steeds belangrijkere functies toebedeeld van de Bourgondische en Habsburgse hertogen, die grote delen van de Nederlanden als landheren besturen.

Zo bekleedt Graaf Hendrik III van Nassau (1483-1538) hoge burgerlijke en militaire ambten. Ook is hij betrokken bij de opvoeding van Keizer Karel V.

Oranje en Nassau

De band tussen het Huis Nassau en Nederland ontstaat in 1403. Graaf Engelbrecht I van Nassau trouwt in dat jaar met Johanna van Polanen, vrouwe van Breda. Door hun groeiend familiebezit behoren de Bredase Nassaus al snel tot de hoogste edelen van ons land. Zij krijgen ook steeds belangrijkere functies toebedeeld van de Bourgondische en Habsburgse hertogen, die grote delen van de Nederlanden als landheren besturen.

Zo bekleedt Graaf Hendrik III van Nassau (1483-1538) hoge burgerlijke en militaire ambten. Ook is hij betrokken bij de opvoeding van Keizer Karel V.

Willem van Oranje

Willem van Nassau is de oudste zoon van Graaf Willem van Nassau en Juliana van Stolberg. Als zijn neef René van Chalon (zie Oranje en Nassau) in 1544 sterft, woont Willem nog bij zijn ouders.

Willem mag van Keizer Karel V de erfenis van zijn neef aanvaarden. De Keizer stelt wel als voorwaarde dat de opvoeding van Willem voltooid moet worden aan het Keizerlijke hof in Brussel. Ook moet hij katholiek worden opgevoed. De Lutherse ouders van Willem stemmen daarmee in. Vanaf dat moment is Willem de Prins van Oranje.

Keizer Karel V raakt zeer gesteld op de jonge prins, die mede daardoor snel carrière maakt. De opvolger van Karel V als Heer der Nederlanden, Koning Philips II van Spanje, benoemt Willem in 1559 tot stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht. Daarna verslechtert de verhouding tussen beiden al snel. Daarnaast heeft hij moeite met de Brusselse centralisatiepolitiek. Willem van Oranje steunt de vervolging van de protestanten niet.

Stadhouders 16e- 17e eeuw

De stadhouders van de 16e en 17e eeuw zijn geen absoluut regerende vorsten, maar vormen wel een belangrijke politieke factor. Zij staan in dienst van de afzonderlijke Staten van de zeven gewesten. De stadhouders hebben vooral militaire taken en zijn daardoor nauw betrokken bij het buitenlandse beleid van de Republiek. Dit bezorgt hen een bijna vorstelijke positie.

Achtergrondinformatie

Stadhouders 18e eeuw

De 18e eeuw kent twee stadhouders: Prins Willem IV en Prins Willem V. Willem III laat in zijn testament vastleggen dat alle rechten en bezittingen worden nagelaten aan zijn Friese neef prins Johan Willem Friso. De Pruisische Koning Frederik Willem I, een kleinzoon van Frederik Hendrik, vecht die erfenis aan. Johan Willem Friso verdrinkt in het Hollands Diep als hij onderweg is naar Den Haag voor de onderhandelingen over de erfenis. Er komt daardoor geen akkoord.

De weduwe van Johan Willem Friso, Maria-Louise van Hessen-Kassel, houdt met succes de positie van het Huis Oranje-Nassau hoog. In 1732 bereikt zij een akkoord over de erfenis met de Pruisische verwanten. Dit akkoord legt de materiële basis voor het huwelijk tussen haar zoon, Prins Willem IV en de Engelse koningsdochter, Prinses Anna van Hannover. Zij trouwen in 1734.

Koningen 19e eeuw

Het koninkrijk der Nederlanden ontstaat in de 19e eeuw. De eerste regerend vorst is Koning Willem I.

Bataafse Republiek en Koninkrijk Holland

De Bataafse Republiek wordt in 1806 het Koninkrijk Holland. De latere Koning Willem I is de oudste zoon van Prins Willem V. Hij bestuurt vanaf 1802 de Duitse vorstendommen Fulda en Corvey die hij als compensatie van Napoleon Bonaparte had gekregen voor het verlies van de Nederlandse domeinen in 1795. Deze vorstendommen raakt hij in 1806 weer kwijt als hij in een nieuwe oorlog tegen Napoleon Pruisen steunt. De Fransen vormen de oude Republiek der Nederlanden om tot een moderne eenheidsstaat. Deze krijgt de naam Bataafse Republiek. Het aanvankelijke enthousiasme voor de Fransen verdwijnt al snel als Frankrijk niets overlaat van de Nederlandse zelfstandigheid. De Bataafse Republiek wordt in 1806 het Koninkrijk Holland onder de broer van keizer Napoleon, Lodewijk Napoleon. In 1810 wordt het Koninkrijk Holland ingelijfd bij het Franse keizerrijk. Drie jaar later trekken de Fransen zich terug en komt er een einde aan de overheersing.

Koning Willem I (1772-1843)

Tijdens de val van Napoleon verblijft de Prins van Oranje in Engeland. In november 1813 keert hij op verzoek van enkele vooraanstaande Nederlanders terug naar Nederland en krijgt een enthousiast onthaal van de bevolking. Willem I aanvaardt het aanbod om als soeverein vorst te gaan regeren.

Koninkrijk der Nederlanden

Het Congres van Wenen voegt in 1815 de voormalige Oostenrijkse Nederlanden met Nederland samen tot het Koninkrijk der Nederlanden. Het Congres wijst Willem I het Groothertogdom Luxemburg toe als compensatie voor het verlies van zijn Nassause bezittingen in Duitsland. De personele unie tussen Nederland en Luxemburg blijft bestaan tot het overlijden van de Koning-Groothertog Willem III in 1890. Na 1813 krijgt de Republiek ook de overzeese bezittingen terug die in de Franse tijd door de Engelsen waren bezet. Alleen Ceylon (het huidige Sri Lanka) en Zuid-Afrika blijven in het bezit van de Engelsen. Willem I regeert als een alleenheerser over het koninkrijk. Hij is wel gebonden aan de grondwet.

De afscheiding van België

De integratie van de Noordelijke Nederlanden en de Zuidelijke Nederlanden verloopt slecht. In de zomer van 1830 breekt in Brussel de revolutie uit. De Noordelijke Nederlanden houden een tiendaagse veldtocht, waaraan de latere koning Willem II deelneemt. Toch is de revolutie succesvol; het resultaat is een zelfstandig Koninkrijk België. Willem I erkent het koninkrijk pas in 1839. In 1840 treedt hij af.

Koning Willem II (1792-1849)

Willem I treedt in 1840 af en wordt opgevolgd door zijn zoon Willem II. Willem II trouwt met Anna Paulowna (1795-1865), de dochter van de Russische Tsaar. Zij onderhouden intensieve betrekkingen met hun Russische verwanten. In het Europese revolutiejaar 1848 zwicht Willem II voor de wensen van een liberale oppositie. Hij stemt in met een grondwet die de macht van de koning sterk inperkt ten gunste van de volksvertegenwoordiging. De tweede koning van Nederland regeert tot zijn overlijden in 1849.

Koning Willem III (1792-1849)

Zijn opvolger Willem III verzet zich zonder succes tegen deze inperking van de koninklijke macht. Koning Willem III trouwt met zijn nicht, Sophie van Wurtemberg. Zij hebben door hun uiteenlopende karakters geen gelukkig huwelijk. De drie zonen uit het huwelijk, Willem, Maurits en Alexander sterven allemaal eerder dan hun vader. Willem III trouwt in 1879 voor de tweede keer, met Emma van Waldeck-Pyrmont. Zij krijgen één dochter, prinses Wilhelmina. Willem III overlijdt in 1890.

Achtergrondinformatie

Koninginnen 20-21e eeuw

De 20e eeuw wordt een eeuw van vorstinnen. Koningin Wilhelmina regeert vanaf 1898, koningin Juliana vanaf 1948 en koningin Beatrix vanaf 1980.

Koningin Wilhelmina (1880-1962)

Als koning Willem III in 1890 sterft, is zijn enige dochter nog te jong om te regeren. Koningin Emma neemt dan als regentes tot 1898 het bewind waar voor haar dochter Wilhelmina. Koningin Wilhelmina regeert vervolgens 50 jaar. Als staatshoofd maakt zij twee wereldoorlogen en de dekolonisatie van Indonesië mee. In de jaren 1940 tot 1945 verblijft de Nederlandse regering in ballingschap in Londen. Haar standvastige optreden in die tijd levert haar in binnen- en buitenland veel respect op. Uit haar huwelijk met Hertog Hendrik van Mecklenburg wordt in 1909 prinses Juliana geboren. Koningin Wilhelmina doet in 1948 afstand van de troon. Zij wil dan weer prinses Wilhelmina genoemd worden. De prinses trekt zich terug op Paleis Het Loo in Apeldoorn.

Koningin Juliana (1909-2004)

Koningin Juliana regeert van 1948 tot 1980. De Nederlandse samenleving ondergaat in deze tijd grote veranderingen, zoals de naoorlogse wederopbouw, studentenonlusten in de jaren zestig en de oliecrises midden jaren zeventig. Koningin Juliana maakt zich geliefd door haar maatschappelijke betrokkenheid en haar informele optreden. Koningin Juliana trouwt in 1937 met Prins Bernhard van Lippe-Biesterfeld. Het echtpaar krijgt vier dochters: Beatrix, Irene, Margriet en Christina. Het gezin leeft zowel voor als na de oorlog op Paleis Soestdijk. Prinses Juliana overlijdt op 20 maart 2004. Haar man, prins Bernhard sterft datzelfde jaar, op 1 december.

Koningin Beatrix (1938)

Prinses Beatrix volgt haar moeder op in 1980. Zij is dan het vierde opeenvolgende vrouwelijke staatshoofd. In 1966 huwt zij de Duitse diplomaat Claus von Amsberg. Zij krijgen drie zonen, Willem-Alexander, Johan Friso en Constantijn. Prins Claus overlijdt op 6 oktober 2002. In 1981 neemt koningin Beatrix Paleis Huis ten Bosch als woonpaleis in gebruik. Zij gebruikt het Haagse stadspaleis Noordeinde als werkpaleis. Koningin Beatrix wordt bij het vervullen van haar verplichtingen bijgestaan door andere leden van het Koninklijk Huis.

De Prins van Oranje

Prins Willem-Alexander is als oudste kind van koningin Beatrix de eerste troonopvolger. Sinds de inhuldiging van de koningin op 30 april 1980 heeft hij de titel Prins van Oranje. De prins is getrouwd met prinses Máxima. Ze hebben drie dochters: prinses Catharina-Amalia, prinses Alexia en prinses Ariane.

Wereldleiders

Barack Obama

Barack Obama is geboren in 1961, in Honolulu. Obama's vader is afkomstig uit Kenia en zijn moeder komt uit Kansas. Het paar ging uit elkaar toen Obama twee jaar oud was. Zijn vader vertrok naar Kenia. Obama spendeerde zijn vroege jeugd in Hawaï en verhuisde later naar Los Angeles om te studeren. Na deze studie ging hij in New York verder om politicologie te studeren. In 1988 begon Obama een studie rechten aan Harvard, waar hij in 1991 Cum Laude afstudeerde. Tijdens zijn jeugd zette Obama zich in als maatschappelijk werker. Sinds 1996 was Barack Obama senator in Illinois.

Op 10 februari 2008 maakte Barack Obama zijn kandidaatschap bekend om voor de Democraten uit te komen als presidentskandidaat. Hierna volgde een lange verkiezingsstrijd tegen Hillary Clinton die zich ook kandidaat stelde voor de Democraten. Uiteindelijk heeft Barack Obama gewonnen.

Obama's standpunten:

- Obama heeft aangegeven het budget voor de ontwikkeling van het Amerikaanse raketstelsel flink te verlagen.
- Obama is voor het stoppen met ontwikkelen van nieuwe kernwapens en het opruimen van de huidige kernwapens.
- Obama is voor een universele gezondheidszorg zoals deze ook in Europa voorkomt.

Wist je dat...

- Obama de eerste zwarte president is van de Verenigde Staten?
- Obama vanwege zijn charisma vaak 'The Black Kennedy' wordt genoemd?

Achtergrondinformatie

Nelson Mandela

Mandela werd geboren op 18 juli 1918 in Umtata, in het vroegere Transkei, als zoon van een plaatselijk stamhoofd. In 1961 werd hij als één van de ANC-leiders beschuldigd van verraad, maar werd hij vervolgens vrijgesproken. In 1964 is hij veroordeeld wegens zijn betrokkenheid in de Rivonia-bende, die moordaanslagen plande en ook uitvoerde tegen blanken in Zuid-Afrika. In het zogeheten Rivonia-proces kreeg hij levenslange gevangenisstraf opgelegd, die hij voornamelijk heeft uitgezeten op Robbeneiland, waar hij een symbool werd voor de wereldwijde anti-apartheidsbeweging. Zijn gevangenisnummer 46664 werd jaren later het symbool voor zijn aidsproject. In 1969 kwam zijn oudste zoon Madiba Thembekile om het leven bij een auto-ongeluk. Mandela kreeg geen toestemming de begrafenis bij te wonen.

Zijn vrijlating na ruim 27 jaar gevangenschap op 11 februari 1990, op aanvraag van de toenmalige, onlangs gekozen staatspresident De Klerk, zorgde wereldwijd voor een golf van blijdschap. Hij werd vrijgelaten uit de Victor Verster gevangenis in de buurt van Paarl en reed van daaruit meteen door naar het ANC-hoofdkwartier in Kaapstad. De ban op het ANC werd opgeheven en Mandela werd in juli 1991 unaniem gekozen tot voorzitter. Met de toenmalige regering voerde hij onderhandelingen over een zwart- blanke toekomst voor Zuid-Afrika. In september 1992 resulteerde dat in de haastige samenstelling van een tijdelijke regering die als taak had hervormingen door te voeren.

In februari 1994 werd besloten tot het houden van vrije, niet-raciale verkiezingen, welke op 26 tot en met 28 april van hetzelfde jaar plaatsvonden, om te komen tot een nationale eenheidsregering. Daarvan werd Mandela president, als opvolger van De Klerk, die al een aarzelend begin had gemaakt met afschaffing van apartheidsregels. Mandela groeide snel in de rol van oudere staatsman en wist, met hulp van onder meer bisschop Desmond Tutu, een sfeer van nationale verzoening te bewerkstelligen.

Nelson Mandela was president van Zuid-Afrika van 1994 tot 1999. Hij ontving in 1993, samen met Frederik Willem de Klerk, de Nobelprijs voor de Vrede. Mandela wordt alom gerespecteerd om zijn volhardende strijd tegen de apartheid, en was de eerste zwarte president van Zuid-Afrika. Mandela was van 1991 tot 1997 voorzitter van het Afrikaans Nationaal Congres (ANC). In juni 1999 trad hij af als president van het ANC ten gunste van zijn opvolger, Thabo Mbeki. Sindsdien is zijn rol voornamelijk ceremonieel. In juli 2008 is Mandela 90 jaar geworden waar wereldwijd veel aandacht aan is besteed.

Wist je dat...

- Mandela in 2003 per ongeluk dood is verklaard?
- Zuid-Afrika als enige land ter wereld een straat heeft, die twee Nobelprijs winnaars huisvest? Zowel Nelson Mandela als Aartsbisschop Desmond Tutu zijn geboren in Vilakazistreet in Soweto!

Dalai Lama

De dalai lama van Tibet is sinds 1578 de belangrijkste spiritueel leider in het Tibetaans boeddhisme. Vanaf de regering van de grote vijfde dalai lama, Lozang Gyatso, in 1642 tot aan de Tibetaanse diaspora in 1959 was de dalai lama ook de hoogste politieke leider van Tibet.

De dalai lama wordt door veel volgelingen van het Tibetaans boeddhisme gezien als hun spiritueel leider. Door Tibetanen en vele anderen over de hele wereld wordt het bewind van de Volksrepubliek China in Tibet niet erkend; zij beschouwen de dalai lama nog steeds als de politieke leider van het land. Na zijn vlucht uit Tibet leidde hij de Tibetaanse regering in ballingschap vanuit McLeod Ganj bij Dharamsala, tot hij in het kader van de politieke hervormingen in 1990 de macht overdroeg aan het Tibetaanse parlement in ballingschap, dat rechtstreeks gekozen wordt.

De huidige, veertiende dalai lama is Tenzin Gyatso. Hij werd geboren in 1935.

Wist je dat...

- De dalai lama in 2009 voor de 6de keer naar Nederland is gekomen?
- Dharamsala, in het noorden van India, de woonplaats van de dalai lama is?

John. F. Kennedy (1917-1963)

John F. Kennedy, door zijn aanhangers ook JFK genoemd, was de 35ste president van de Verenigde Staten van Amerika. Hij dankte zijn populariteit vooral aan zijn optreden tijdens de Cubacrisis en zijn sterke verschijning op de televisie. John F. Kennedy versloeg Richard Nixon met een kleine marge en kon zo de eerste katholieke president van de Verenigde Staten van Amerika worden. Zijn slogan "Let's get this country moving again" en zijn goede uitstraling overtuigde veel televisiekijkers.

Achtergrondinformatie

In 1961 ontdekte de geheime dienst van Amerika de opbouw van een nucleaire raketbasis op Cuba. Onmiddellijk eiste Kennedy de ontmanteling van deze basis. Hij stelde een blokkade van Cuba in, zodat Russische schepen het eiland niet meer konden bereiken. Na dertien dagen maakten de Russen bekend, dat de wapens zouden verdwijnen en de wereld kon opgelucht ademen. Nooit eerder was een atoomoorlog zo reëel geweest.

Binnen een jaar ondertekenden Rusland, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten een verdrag met betrekking tot het testen van atoomwapens.

John F. Kennedy was de jongste president die ooit door de Amerikanen was gekozen. Hij overleed na een aanslag in Dallas op 22 november 1963.

Wist je dat...

- John F. Kennedy de jongst gekozen Amerikaanse president is? Hij was 44 jaar oud toen hij president werd.
- John F. Kennedy de vierde Amerikaanse president was in de geschiedenis die is vermoord?

Hu Jintao

Over het persoonlijke leven van Hu Jintao, de huidige president van China is maar weinig bekend. Over één ding lijken deskundigen het echter eens: achter de vaak wat starre blik schuilt een intelligente persoon, die zich rustig en berekenend heeft opgewerkt tot de machtigste man van China.

Hu Jintao werd geboren in 1942 als zoon van een winkeliersfamilie. Hu bleek een goede leerling en begon in 1959 een studie hydrolische techniek aan de prestigieuze Qinghua Universiteit in Peking. Daar kwam hij voor het eerst serieus in aanraking met de communistische partij. Na zijn studie werd hij lid.

Lokale partijfunctionarissen

In de carrière die volgde, ontwikkelde Hu er een neus voor om op het juiste moment op de juiste plaats te zijn. In de provincie Gansu, waar hij eind jaren zestig werkte aan grote bouwprojecten, legde hij zijn eerste contacten met hoge lokale partijfunctionarissen. Eén van hen, partijleider Song Ping, werd in die tijd geleidelijk een mentor voor de jonge Hu. Toen Song in 1981 naar Peking promoveerde, nam hij zijn protégé mee.

Hu leerde steeds meer belangrijke partijmensen kennen. Op de achtergrond en met de steun van de juiste mensen werd hij in 1982 gekozen tot het jongste lid van het Centraal Comité van de CCP. Vanaf dat moment schoot de toen 40-jarige politicus razendsnel omhoog in de partijkaders. Achtereenvolgens was hij secretaris van de Communistische Jeugdliga en de hoogste partijbaas in de arme en dus moeilijke bestuurbare provincies Guizhou en Tibet.

Tibet

Op die laatste plek rekende Hu in 1988 hard af met een demonstratie van Tibetanen nadat de Panchen Lama, na de dalai lama de belangrijkste religieuze leider, plotseling en onder verdachte omstandigheden was gestorven. Boze Tibetanen brachten Hu zelfs persoonlijk in verband met het ongeluk. Al snel hierna werd Hu tot lid gemaakt van het Permanent Comité van het Politbureau, het hoogste machtsorgaan van de Chinese overheid. Hij kreeg daarbij de steun van de toenmalige partijleider en president Deng Xiaoping.

Deng Xiaoping

De goede verstandhouding met Deng heeft er waarschijnlijk ook voor gezorgd dat Hu het uiteindelijk tot het hoogste ambt schopte. In 1998 werd hij benoemd tot vice-president en vice-chef van het leger onder Jiang Zemin. Vier jaar later begon Hu zijn laatste opmars naar de hoogste posities in het land. Eerst volgde hij Jiang op als secretaris-generaal van het Centraal Comité van de partij, om in 2003 ook het presidentschap over te nemen. In september 2004 stond Jiang ook zijn positie van legerchef af, waarna Hu Jintao zich definitief de grote leider van China mocht noemen.

Achtergrondinformatie

Wil je meer informatie?

De Gouden Eeuw

<http://www.voc-kenniscentrum.nl/vocbegin.html>

<http://www.canonvanamsterdam.nl/venster/voc-1>

<http://www.cultuurwijzer.nl/www.cultuurwijs.nl/nwc.rijksmuseumamsterdam/cultuurwijs.nl/i000045.html>

<http://www.vocsite.nl/>

<http://www.wereldorientatie.net/htm/lesprogramma/economie.htm>

Kunst

<http://www.wieisrembrandt.nl>

<http://www.vangoghgallery.com>

<http://www.vangoghmuseum.nl>

<http://www.galleries.nl>

<http://www.salvadoralimuseum.org>

<http://www.the-artfile.nl/ArtFile/artiesten/mondriaan/mondriaan.shtml>

<http://paintings.name/piet-mondrian-biography.php>

<http://www.pablocicasso.nl>

<http://www.kb.nl/dossiers/hbrood/hbrood.html>

<http://www.hermanbrood-museum.nl>

Koningshuis

www.koninklijkhuis.nl

Wereldleiders

<http://www.barackobama.com>

<http://barackobamabiography.org>

<http://www.nelsonmandelakinderfonds.nl/biografie.htm>

http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1993/mandela-bio.html

<http://www.tibet.com/DL/biography.html>

<http://www.dalailama.com>

<http://www.notablebiographies.com/newsmakers2/2004-Di-Ko/Jintao-Hu.html>

http://www.chinavitae.com/biography/Hu_Jintao/bio

<http://www.whitehouse.gov/about/presidents/johnfkennedy>

<http://www.absolute-facts.nl/politiek/data/kennedyjohnf.htm>